

civilization.

Instead there will be the norms, rules, regulations, and standards – all that haven't national grounding, but provide civilization movement, characterized by dialect form of relations «Challenge – Answer», «Friend – Foe». Special attention is paid to the national language, as the highest value, which is able to unite/divide the nation in the world challenge.

The conducted analysis of modernity suggests that culture nowadays, as it was before, lives according to the laws of geopolitics. In the state approach – the nation that does not appreciate Its, looks for Another; that will be above Its.

Keywords: existence, culture, archetype, nation, soul, national language, civilization, globalization.

УДК 7.01:730

Фесенко Г. Г.,

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри історії і культурології

Харківського національного університету
міського господарства імені О. М. Бекетова,
(Харків, Україна), E-mail: Galyna.Fesenko@kname.edu.ua

ГЕОСОФСЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МІСЬКИХ ЛАНДШАФТІВ

Анотація. Здійснюється аналіз просторового феномену міста в контексті парадигмальних змін, що відбулися в філософії модерну та постмодерну. Акцентовано увагу на епістемологічній трансформації концепту «міський ландшафт» у діапазоні об'єкт-суб'єктних кореляцій. Урбаністично-просторові рішення осмислюються у фокусі географічного знання (культурної та гуманістичної географії). Виявлено евристичні можливості геософії для нової урбаністики.

Ключові слова: геософія, суб'єкт, місто, ландшафт, детериторизація.

Постановка проблеми. У сучасній гуманітаристиці відбувається своєрідний поворот до тем просторовості. Переосмислюються процеси, якими витворюються просторові структури, у тому числі урбаністичні. Феномен міського ландшафту окреслюється у формах природно-історичних, соціально-ментальних, культурно-історичних тощо, і постає складним об'єктом дослідження для різних дисциплін. Так, у фокус уваги географії потрапляє «ландшафтне планування», орієнтоване на досягнення узгодженості між природним середовищем та діяльністю соціальних груп у всьому спектрі масштабів. Результатом такого планування має бути «життєпідтримуючий» ландшафт. Місто також виявляється у різноманітних семантичних значеннях, і вимагає ширшого контексту, ніж «простір функційної концентрації», – геософічного. Геософський контекст складається у новій географії, як сукупність історичних, географічних, антропологічних та інших факторів, що витворюють певні ландшафти. Сучасний розвиток методологічного апарату урбаністики немислимий без геософського контексту. «Міський ландшафт» постає важливим концептом, його теоретико-методологічних розробка потребує залучення конкретно-наукового знання й філософського мислення.

Актуальність зазначеної проблематики зумовлена не тільки особливостями глобальної соціокультурної ситуації, а і внутрішніми завданнями вітчизняної урбаністики. Ратифікація Україною Європейської ландшафтно-конвенції спонукає до виконання завдань щодо ідентифікації та оцінки ландшафтів, у т.ч. урбанізованих [1]. Наразі біля чверті українських малих міст потребують спеціальних ландшафтних рефлексій – природно-історичних, соціокультурних та ін. У зв'язку з цим існує потреба філософського окреслення специфіки можливих інтерпретацій урбан-ландшафтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що «ландшафтні пошуки» вітчизняних істориків, теоретиків архітектури, культурологів інституціалізують

поділ предметного поля на природно-історичний, архітектурно-просторовий, естетико-культурний тощо, а також збагачують його конкретними характеристиками. Сучасний стан досліджень міського ландшафту можна охарактеризувати як «розчинений» у різноманітному науково-практичному знанні. М. Гродзинський презентує огляд ландшафтних концепцій у «філогенетичному дереві» та виокремлює німецьку «матеріалістичну» традицію, і французьку, з наголосом на «суб'єктивному аспекті» [2, с. 14]. Своєрідне «подрібнення» ландшафтної тематики у певний мірі обумовлено відходом від філософської рефлексії. Дана проблематика недостатньо розроблена у вітчизняних філософських дослідженнях. Окремі проблеми урбан-філософського аналізу ландшафту розроблялися С. Ганабою [3], О. Ковальовим [4], Г. Фесенко [5; 6; 7].

Істотним імпульсом, що формує урбан-філософський погляд на ландшафт, є нова парадигма філософського мислення – геософія, артикульована представниками французького постмодернізму Ж. Дельозом та Ф. Гваттарі [8]. Філософами створена концепція детериторизації для позначення природи людської суб'єктивності в сучасних капіталістичних культурах, а також поширене на процеси культурної глобалізації. Наголошується, що глобалізація повинна бути зрозумілою, як в культурно-просторових термінах, так і інституційних чи політико-економічних. Коли мова йде про культуру, антропологи використовують термін детериторизації для позначення послаблення зв'язків між культурою і місцем. Це означає «видалення» культурних суб'єктів і предметів з певного місця в просторі і часі. Певні культурні аспекти, як правило, виходять за межі визначених територіальних кордонів у світі, який складається з речей, що знаходяться в основному в русі. Детериторизація констатує втрату «природних» зв'язків між культурою і соціальними та географічними територіями та описує глибоку трансформацію зв'язку між повсякденними культурними переживаннями як переважно локальним існуванням. Проте, важливо не інтерпретувати детериторизацію локалізованого культурного досвіду як збіднення культурної взаємодії, а як перетворення, викликане впливом зростаючих культурних транснаціональних зв'язків на місцеву сферу, що означає, що детериторизація породжує трансформацію локального культурного досвіду, будь то від самої локальної події чи через проєкції символічних форм локальних подій. Функція детериторизації визначається як «рух, за допомогою якого один залишає територію», і також як те, що розширює саму територію.

Англосаксонська постмодерністська геософія формувалася під впливом А. Лефевра, який висунув припущення про діалектичну взаємопов'язаність суспільних та просторових відносин. А. Лефевр здійснив спробу філософської рефлексії простору, розрізняючи його «фізичні» і «концептуалізовані» просторові значення [9]. Д. Гарві звертається до постмодерністського історико-матеріалістичного осмислення «простір-час-місце» [10]. Він окреслює «географію відмінності» через кореляцію універсалістського розуміння просторовості, суспільних процесів та постмодерністської множинності [11].

Підсумовуючи огляд проаналізованих нами публікацій, зазначимо, що поза увагою українських дослідників залишилися суттєві аспекти розуміння фрагментованої, децентралізованої урбаністичної структури. Передусім, недостатньо з'ясовані концептуальні параметри міських ландшафтів, процеси їх трансформації.

Метою даного дослідження є філософський аналіз ландшафтного різноманіття міст у контексті епістемології суб'єкт-об'єктного. Для її досягнення пропонується розв'язати наступні **завдання**: по-перше, проаналізувати концепт «ландшафт» у світлі модерної та постмодерної парадигм; по-друге, дослідити особливості епістемології міських ландшафтів.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що традиційне розуміння ландшафту міста ґрунтувалося на онтологічному поділі природного та штучного. До кінця XIX століття географія послуговувалася морфологічним аналізом ландшафтів шля-

хом безпосередніх експериментальних «зустрічей з природою». Ландшафтні форми і взаємозв'язки досліджувалися так, як вони природно відбуваються. Міський ландшафт вивчався як «продукт» людської діяльності, що формував навколишнє середовище. Місто – «вбудоване» у природу життєве середовище. Формується бачення «антропогенного ландшафту», окреслюються значимі взаємозв'язки географічного та культурологічного мислення про перетин природи і технологій у творенні міста.

У модерному бінарному мисленні місто протистойть природі, є штучним ландшафтом. У постмодерному мисленні актуалізуються урбан-інтерпретації рівня та характеру взаємопроникнення штучного і природного. Наразі констатується, що міські спільноти часто «не поважають ландшафт». Українські урбаністи наводять приклад трансформації природного ландшафту міста Вишгород. Його унікальна природна топографія, що формувалася на мальовничому рельєфі правого берега Дніпра, кардинально змінилася під впливом антропогенного чинника. Будівництво Київської ГЕС, створення Київського водосховища і підняття рівня води у Дніпрі біля міста призвело до докорінної зміни ландшафту місцевості. Дніпровські схили активно забудовувалися, «зелені локації» майже зникли у міському ландшафті. Очевидно, що міська господарська діяльність блокує ті функції, які притаманні природному середовищу шляхом впровадження нових режимів. Без врахування функцій, у яких задіяні природні об'єкти, територіальне планування призводить до виникнення конфліктних геоситуацій. Ставиться питання про необхідність розгляду альтернативних варіантів ландшафтних трансформації, зокрема, творити місто зі сталою екосистемою.

Урбаністи шукають більш точну просторову артикуляцію поза онтологічним дуалізмом природа/спільнота. Зокрема, звертається увага на динаміку природних та урбанізованих ландшафтів у малих містах та мегаполісах. У мегаполісах формуються штучні ландшафти урбаністичного характеру, де природні локації мінімізовані настільки, що не здатні підтримувати «здоровий життєвий простір». «Зелені ландшафти» (парки, ліси, зелені дахи будівель, струмки і громадські сади) покликані забезпечити критично важливі екосистемні функції міста: екологічну безпеку, відновлення психофізіологічного стану людини. Організація суспільної активності в місті повинна формуватись таким чином, щоб використовуючи обмежену територію мешканці могли досягти максимально ефективного господарювання.

У постмодерністських урбан-візіях доступ до зелених локацій розглядається у контексті питання екологічної справедливості, оскільки у містах спостерігається просторова непропорційність у рішеннях щодо облаштування зелених локацій. Крім того, сучасні міські зелені просторові стратегії можуть бути парадоксальними: створення нових зелених локацій для вирішення проблем екологічної справедливості може зробити райони більш здоровими і естетично привабливими, так само може збільшитися вартість нерухомості і витіснення бідних з цих міських локацій [12]. Д. Гарві у дослідженні «Справедливість, природа й географія відмінності» оцінює екологічні рухи у місті як істотний компонент стратегій соціальної справедливості [11, р. 366–402]. Саме тому пропонується здійснювати стратегії екологізації міських ландшафтів у діапазоні «просто достатньо зелених» і соціально доступних.

У новій урбофілософії природний ландшафт розглядається як вагомий чинник формування неповторного образу міста. Надзвичайно актуально стає арт-географія, що торкається питань естетичного виміру місцевості. Звертається увага на «символічну бідність» модерної архітектури (хмарочоси, центральні ділові квартали і т. ін.). Модерні містопланувальники, зосереджуючись на функціональних зонувальних практиках, часто створювали міські «анти-екологічні» ландшафти [7]. Сучасні дослідження показують, що «виробництво» міських локацій спрямовано не стільки на витіснення природного світу, скільки на якісно нове його відновлення в міському контексті. Представники нового урбанізму, зокрема Л. Крієр [13] кри-

тикують модерністське містобудування за його поділ міста на сегменти монофункціонального призначення (житло, магазини, промисловість, дозвілля і т. ін.). Наголошується на необхідності «розмивання межі», формуванні міського ландшафту як екологічного за своєю природою, та багатфункціонального за своїм призначенням. Неоурбаністи зазначають, що міська форма «не може зростати по ширині і висоті», а тільки «через множення». Відшукується форма міста для міської громади як «міста в місті», де на рівні міських кварталів утворюються самостійні міні-громади, які у свою чергу складають велику родину міських кварталів. За Ф. Джеймісоном, соціальність стала фрагментуватися так, що кожна група починає говорити власною ідентифікуючою мовою [14].

Міський ландшафт розуміється як одна з форм, через яку спільноти намагаються створювати та підтримувати свою ідентичність. Слід відмітити, що модерністські ідеї містопланування фокусувалися на великих технологічно раціоналістських міських планах [7]. У той час, як постмодернізм культивує концепцію фрагментованості міської тканини (*urban fabric*), що уявляється як своєрідний «колаж» або палімпсест минулих форм, накладених одна на одну [15]. Постмодерністи оперують поняттям «міський дизайн» (в не планом, як модерністи), що містить можливість для митців виявляти чутливість до народних традицій, місцевих історій, створювати особливі архітектурні форми у діапазоні від персоналізованих до традиційно монументальних [10, р. 66].

В культурній географії склалося розуміння ландшафту як продукту освоєння культурою (чи культурами) певного фізичного простору (території). Ландшафт не лише містить культурні елементи як свої складові, а сам є культурним артефактом, формою культури. Дослідники «читають» ландшафти як свідчення минулого, що постать як палімпсести, як локації з частково «стертими» і перебудованими новими формами [15]. Міські ландшафти зберігають багато інформації та «ключів» до їх історії. Актуалізовано дослідницьке завдання – розпізнавати істотні ознаки у взаємозв'язку з більш широкою системою ландшафтних функцій. Зокрема, пропонується ознайомитися з історичними змінами в архітектурних стилях, з точки зору географічного розташування будівель (таких як церкви) у сучасних містах та свідчень про минуле цих міст. Культурні географи розглядають ландшафти як візуальні індикатори холистичних відносин людей з природними середовищами, кожен з яких був відзначений своєрідним способом життя. Їм властива турбота про те, аби не зруйнувати те, що збиралося в природі, а також стремління зрозуміти кореляцію речей у локальному просторі. Такі епістемологічні практики часто приводили культурних географів до дослідження історичних ландшафтів. Вони розглядали ландшафт як «багатий історичний запис», який можна було прочитати за допомогою архівних записів, романів, картин, листівок та інших популярних зображень символічних ландшафтів. Урбаністична акцентація на культурних артефактах дозволяє досліджувати такі феномени ландшафтів, як традиції природокористування, місцеву архітектуру тощо. Загалом, відбувається творення «морфології» міста.

Культурна дезінтеграція сприяє виникненню нових поглядів на просторовість міста. Відмічається, що географія диференційованих смаків і культур перетворюється в ландшафтний «колаж інтернаціоналізму». Потужні міграційні урбан-процеси створюють у містах множину «маленьких Італій, Гаван, Токіо і т.ін.», так само китайських, арабських, турецьких локацій тощо. Наводиться приклад американського міста Сан-Франциско, де меншість у «реальній географії» становить у своїй сукупності більшість за рахунок конструювання та реконструювання образів, етнічних фестивалів тощо [10].

Постмодерністська архітектура і дизайн цитує широкий спектр інформації та образів міських і архітектурних форм, які можна знайти в різних частини світу. Ми всі носимо в нашій свідомості музейні образи, складені з досвіду (часто туристичного) в інших місцях, а також знань, взятих з фільмів, виставок, туристичних бро-

шур, популярних журналів і т.д. Людина може собі дозволити жити в різних епохах і культурах, в не обмежувати себе локальним сьогоденням.

Гуманістична географія пропонує не спостерігати за ландшафтом, а «зануритися» у нього. Людина «включається» дослідниками у ландшафт, що є взаємодією природних, культурних та соціальних факторів, та формує властивий їй стиль життя. М. Гродзинський відмічає, що «гуманістичне розуміння ландшафту» було започатковане французькою гуманітарною географією початку XX сторіччя [2, с. 16]. Наголошується, що ландшафт формується складною взаємодією природних, культурних, соціо-історичних і перцептивних характеристик. Окреслення ландшафтів «відштовхується» від людини, її специфіки сприйняття міських локацій.

Ландшафт визнається як реальний і об'єктивно існуючий, але центр його пізнання переноситься до людини. З'ясовуються когнітивні механізми й структури, завдяки яким ландшафт сприймається і уявляється людиною. В результаті такого підходу («через людину до ландшафту») з'являються такі конфігурації та виміри ландшафту, які не мають фізичної природи, але визначають те, як ландшафт сприймається людиною. На основі такого розуміння ландшафту можна виділити «природну» складову перцепції ландшафту. коли в ландшафті є певні конфігурації просторових елементів, які визначають пристосування (і «природного» виживання) людини. Отже, ландшафт розуміється як об'єкт сприйняття людиною і пізнається не через його безпосередні фізичні властивості, а через перцептивно-когнітивні процеси людської свідомості та підсвідомості.

Гуманістична географія, звертаючись до «феноменології ландшафту», наполягає на «глибинному» описі почуттів людини до конкретного ландшафту: які відчуття він викликає в людини, чим саме, наскільки ці відчуття сильні, наскільки людина прив'язана до місця та ландшафту. Ландшафт розуміється не як науково-природниче поняття, а як глибоко індивідуальна суб'єктивна категорія, з якою пов'язані почуття людини, індивідуальні значення та цінності.

Переосмислюється проблема динамічності архітектурного середовища, зміни форм відповідно до історично конкретних соціально-культурних, перцептивних і контекстних умов. Міський ландшафт одночасно є матеріальним і ідеальним, «формується не тільки з того, що лежить не тільки перед нашими очима, а й у наших головах» [16]. Міський ландшафт – це і мережа знаків, які засвідчують культурну спадщину міста. Ландшафт також розуміється як просторово-часове утворення, в якому взаємозв'язки між його складовими мають різну ступінь детермінованості, аж до визнання нестійкої і мінливої «духовної впорядкованості».

Актуальними стають питання реконструкції того, що зберігається в індивідуальній й колективній пам'яті. Так, Д. Трен звертається до ролі «переживань минулого», пам'яті людей як чинників конструювання архітектурного ландшафту. Авторка наводить приклад, коли пам'ять австралійців про трагічні події у популярному туристичному об'єкті, стали вагомим чинником кардинальної зміни архітектурного ландшафту міста Порт-Артур [17]. Популярне кафе, де відбулося масове вбивство у 1996 р., стало сприйматися як меморіальне місце жаху. Саме тому місцевою громадою було прийнято рішення знести будівлю і залишити її руїни на місці трагедії. Такі кардинальні зрушення у міському ландшафті засвідчили, що «вбудована форма» стала сприйматися як фізичне нагадування про подію, яку містяни вважали за краще забути. Пам'ять про трагічні події соціально «прикріпилася» до будівлі, хоча не виявляються у її формі чи естетичному образі. Слідуючи ідеям П. Бурдьє про формування сенсу простору, цей приклад показує, як спогади, минулі переживання та їх соціально-культурні асоціації з архітектурним середовищем, відіграють ключову роль у конструюванні міських ландшафтів [6]. Крім того, звертається увага на роль людини у формуванні та зміні архітектурних ландшафтів, їх соціально та культурно сконструйованих смислів, цінностей та ідей.

Відмічається схильність постмодернізму до історичного цитування. Глибо-

ке розуміння історії відсутнє, обговорюється тема зникнення почуття історії. Ф. Джеймисон зазначає: «наша сучасна соціальна система стала позбавлятися здатності утримувати своє минуле, почавши жити у повторюваному сьогодні, у ситуації повторюваних змін, що анулюють ті традиції, які попередні соціальні формації так чи інакше зберігали» [14]. Артикулюється питання про роль архітектора у виробництві виразних «монументів колективної пам'яті». Міські монументи, як колективні знаки, розглядаються як нерухомі точки у міській динаміці, які зберігають почуття колективної пам'яті. Міські монументи часто символізують трагічну долю людини, яка брала участь у долі громади/спільноти. Постмодернізм відмовляється від модерністського пошуку внутрішнього сенсу, «геройного» модернізму, естетичного виробництва міфу через архітектуру.

Демаркована за соціальними та культурними ознаками територія осмислюється через концепт «територизації-ретериторизації», з особливим акцентом на «антропології кордонів». Територіальність забезпечує символічні маркери включення/виключення. Окреслюються соціальні, політичні, культурні фронтири у межах міст, між околицями, локаціями для дозвілля, транспортними вузлами тощо. Місто розглядається як особливий ландшафт, де повсякденні аспекти міського життя окреслюються багатьма інтелектуальними координатами.

За Ж. Дельозом та Ф. Гваттарі, мова йде про «виявлення не лише географії природи і людини, а й географії розуму» [8, с. 124]. Філософи слідують за Е. Гуссерлем, який вимагав, щоб у розмислів був «грунт». Так, місто може утворювати особливий «ландшафт розуму». Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі наводять приклад сполуки античної філософії з грецьким полісом. Вони пояснюють: між античною філософією і Грецією існує «з'єднання абсолютного плану іманенції з відносним соціальним середовищем, що також діє через іманентності» [8, с. 127].

Міста-поліси—територіальні утворення, що здійснили іманентну детериторизацію, сформували середовище іманентності, в ній вивільняється містянин, Детериторизація завжди супроводжується ретериторизацією — перебудовою місця або території, яка зазнала детериторіалізації. Міста-поліси «відривалися» від сільського середовища і ставали місцями ретериторизації (міська площа і торгові мережі) [8, с. 111], де творився «дизайн нової влади». Навколо специфічної «території» життя виникає філософське мислення. Зародження філософії пояснюється «зустрічню» грецького громадянського середовища з планом іманенції думки, «зустріч друга і думки». Ретериторизація виявилася тоді, коли містяни почали виробляти філософську культуру, роблячи це в контексті їх полісної культури. Сучасні дослідження у гуманістичній географії послуговуються антропологічними дефініціями культури і розглядають культурні практики як чинники місця, просторового ландшафту, ідентичності. У середньовічних містах детериторизація трансцендентна: має небесно-вертикальний характер, рух до трансцендентного.

У такому випадку ландшафт є передусім не територією, а позатериторіальним і позачасовим явищем складного взаємозв'язку. Слід відмітити важливість Гваттарвського аналізу суб'єктивності для міських досліджень, його уявлення про просторову складову суб'єктивності і суб'єктивної складової простору. Перепроєктовуючи місто, ми можемо змінити себе; і змінюючи самих себе, ми можемо змінити місто. Ф. Гваттарі зазначає, що для «виробництва» чистого, придатного для життя, живо-го, багатого соціальними взаємодіями міста, не від'ємне від виробництва суб'єктів. Ф. Гваттарі наполягає на тому, що зміна способу творити урбан-тканини вимагає втручання, як в матеріальну реальність (скорочення «індустріалізації», особливо хімічної і енергетичної, обмеження циркуляції автомобілів), так і соціокультурну (розвиток нових соціальних відносин, заснованих на солідарності, взаємодопомозі, творчості) [18]. Творче мислення і життя тих, хто не копіює порядок капіталізму, потенційно можуть перетворитися в пульсуючу колективну силу, яка пов'яже гетерогенні компоненти суб'єктивності, такі як тіло і створений простір.

Ф. Гваттарі вписує архітекторів та містобудівників в свою модель суб'єктивності. Вони працюють в умовах обмежень (бюджетних, структурних і матеріальних), як диригент обмежений нотами. Втім не слід відповідати стандартизованим капіталістичним очікуванням, таким, наприклад, як використання найдешевших матеріалів і спрощених «коробок-конструкцій». Замість цього архітектори можуть додати творчий компонент, запропонувавши інноваційне естетичне рішення для проекту.

Мультивалентність, багатовимірність архітектури здатна генерувати напругу, відтворювати архітектурно-просторове безладдя та посилювати розрив відносин між означеннями. Будівлі уявляються як відносини між означуючим (матеріальним об'єктом) і означуваним (значенням цього матеріального об'єкту). Разом з тим покращення якості міського середовища залежить від якості урбаністичних втручань, здатних створити емоційно сильне «відчуття місця» та ідентичності.

Мета нових стратегій урбан-планування полягає у тому, щоб знайти такі форми, які відзначаються найменшою конфліктністю з існуючою структурою, і будуть з нею максимально спорідненими. Причому це стосується як природних, так і антропних форм. Більше того, слід врахувати можливі варіанти взаємодії між ними, без чого нова організація не зможе вийти на синергетичний режим розвитку. Епістемологія «ландшафту» міста визначається у діапазоні: від об'єкта, який змінюється під впливом міських культурних умов, до активного суб'єкта, який своєю діяльністю змінює середовище навколо себе. Актуалізується мета міського проектування – заміна пасивного ставлення до навколишнього простору на інтенсивну культуру, що передбачає напружену активність творчої особистості [5].

Висновки. Запропонований у дослідженні смислотворчий горизонт геософського витлумачення міського ландшафту дозволив окреслити епістемологічні особливості ландшафтознавства: від об'єктно-антропогенних до суб'єктно-перцептивних. У фізіографічному тлумаченні ландшафту місто постає антропогенним середовищем, об'єктивним продуктом людської діяльності, обумовленою виключно природними чинниками. Постмодерне мислення актуалізує урбан-інтерпретації про рівень та характер взаємопроникнення штучного і природного. Неоурбаністи наголошують на необхідності творення геоситуацій, у яких можливе формування міського ландшафту, як екологічного за своєю природою, так і багатофункціонального за своїм соціальним призначенням. В культурній географії ландшафти розглядаються як палімпсести, як локації з частково «стертими» і перебудованими формами. Урбаністи шукають більш точну просторову артикуляцію через виявлення культурних артефактів. У гуманістичній географії окреслення ландшафтів «відштовхується» від людини, її специфіки сприйняття міських локацій. Ландшафт формується складною взаємодією природних, культурних, соціо-історичних і перцептивних характеристик. Геософська позиція щодо міського ландшафту дозволяє осмислювати демарковані за соціальними та культурними ознаками локації через концепт детериторизації-ретериторизації.

Включення до урбаністики ландшафтної проблематики дає можливість здійснювати конкретну дослідницьку роботу з критичного аналізу проектування і реконструкції міських локацій. Така перспектива детально нами не проаналізована, а лише окреслена як можливий напрям подальших досліджень. **Перспективи подальших розвідок** можуть бути пов'язані з компаративним аналізом різних способів концептуалізації міських ландшафтів.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Європейська ландшафтна конвенція, – URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_154. (Дата звернення 23.04.2017)
2. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір. Монографія. у 2-х т. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – т.1 – 431 с.
3. Ганаба С. Символічний простір міста як простір пам'яті // Філософія і політологія в контексті сучасної культури, 2016, Т.6, № 15, С. 4–10.

4. Ковальов О. П. До проблеми ландшафтного планування, – URL: <http://www.geography.pp.ua/2012/09/landscape-planning.html>. (Дата звернення 23.04.2017)
5. Фесенко Г. Креативні трансформації культурного ландшафту мегаполісів // Наукові записки НаУКМА, 2013, Т. 140. Теорія та історія культури, С. 59–64.
6. Фесенко Г. Ландшафти пам'яті у міському просторі: культурфілософський дискурс // Людинознавчі студії, 2015, Вип. 32, С. 55–64.
7. Фесенко Г. Г. Міський ландшафт у контексті екофілософії // Актуальні проблеми філософії та соціології: наук.-практ. Журн, 2017, № 16, С. 118–127.
8. Делёз Ж., Гваттари Ф. Что такое философия? пер. с фр. и послесл. С. Н. Зенкина. – М.: Институт экспериментальной социологии, СПб.: Алетейя, 1998. – 288 с.
9. Лефевр А. Идеи для концепции нового урбанизма // Социологическое обозрение, 2002, Т. 2, №3, С. 19–26.
10. Harvey D. The condition of postmodernity. An enquiry into the origins of cultural change. – Cambridge, Oxford: Blackwell, 1992. – 379 pp.
11. Harvey D. Justice, nature and geography differences. – Cambridge, Oxford: Blackwell, 1996. – 468 pp.
12. Wolcha J. R., Byrne J., Newell J. P. Urban green space, public health, and environmental justice: The challenge of making cities “just green enough” // Landscape and Urban Planning, 2014, Vol. 125, P. 234–244.
13. Krier L. The architecture of community. – Washington: Island Press, 2009 p. – 496 pp.
14. Джеймсон Ф. Постмодернізм і суспільство споживання // Культурологічний журнал «І», 2000, № 19, – URL: <http://www.ji.lviv.ua/n19texts/jameson.htm>. (Дата звернення 23.04.2017)
15. Huyssen A. Present pasts: urban palimpsest and the politics of memory. – Stanford California: Stanford University Press, 2003. – 192 pp.
16. Duncan N., Duncan J. Doing Landscape Interpretation // The SAGE Handbook of Qualitative Geography. – 2009, – URL: http://kodu.ut.ee/~cect/teoreetilised%20seminarid_2010/maastiku_uurimise%C3%BChma_seminar/Duncan&Duncan.pdf
17. Tran J. Static Illusions: architectural identity, meaning and history, – URL: <http://hgsoconference.curtin.edu.au/local/pdf/JTran.pdf>. (Accessed 23.04.2017)
18. Vilaseca S. L. Félix Guattari and urban cultural studies // Journal of Urban Cultural Studies, 2014, Vol. 1, №1, P. 137–144.

REFERENCES:

1. Yevropeiska landshaftna konventsiia [The European landscape Convention], – URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_154. (Accessed 23.04.2017)
2. Hrodzynskiy M. D. Piznannia landshaftu: mistse i prostir. Monohrafiia. u 2-kh t. [Cognition of landscape: place and space. Monograph.]. – K.: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiy universytet», 2005. – t.1 – 431 s.
3. Hanaba S. Symvolichnyi prostir mista yak prostir pamiaty [Symbolic space of the city as memory space] // Filosofiia i politolohiia v konteksti suchasnoi kultury, 2016, T.6, № 15, S. 4–10.
4. Kovalov O. P. Do problemy landshaftnoho planuvannia [problems of landscape planning], – URL: <http://www.geography.pp.ua/2012/09/landscape-planning.html>. (Accessed 23.04.2017)
5. Fesenko H. Kreatyvni transformatsii kulturnoho landshaftu mehapolisiv [Creative transformation of the cultural landscape of the Metropolitan areas] // Naukovi zapysky NaUKMA, 2013, T. 140. Teoriia ta istoriia kultury, S. 59–64.
6. Fesenko H. Landshafty pamiaty u miskomu prostori: kulturfilosofskiy dyskurs [Landscapes of memory in the urban space: cultural and philosophical discourse] // Liudynoznavchi studii, 2015, Vyp. 32, S. 55–64.
7. Fesenko H. H. Miskyi landshaft u konteksti ekofilosofii [The Urban landscape in the context of eco-philosophy] // Aktualni problemy filosofii ta sotsiolohii: nauk.-prakt. Zhurn, 2017, № 16, S. 118–127.
8. Делёз Ж., Гваттари Ф. Что такое философия? [What is philosophy?]. – М.: Институт экспериментальной социологии, СПб.: Алетейя, 1998. – 288 с.
9. Лефевр А. Идеи для концепции нового урбанизма [The Idea for the concept of new urbanism] // Sotsiologicheskoe obozreniye, 2002, Т. 2, №3, S. 19–26.
10. Harvey D. The condition of postmodernity. An enquiry into the origins of cultural change. – Cambridge, Oxford: Blackwell, 1992. – 379 pp.
11. Harvey D. Justice, nature and geography differences. – Cambridge, Oxford: Blackwell, 1996. – 468 pp.

12. Wolcha J. R., Byrne J., Newell J. P. Urban green space, public health, and environmental justice: The challenge of making cities «just green enough» // *Landscape and Urban Planning*, 2014, Vol. 125, P. 234–244.
13. Krier L. *The architecture of community*. – Washington: Island Press, 2009. – 496 pp.
14. Dzheimison F. Postmodernizm i suspilstvo spozhyvannia [Postmodernism and consumer society] // *Kulturolohiichnyi zhurnal «Yi»*, 2000, № 19, – URL: <http://www.ji.lviv.ua/n19texts/jameson.htm>. (Accessed 23.04.2017)
15. Huyssen A. *Present pasts: urban palimpsest and the politics of memory*. – Stanford California: Stanford University Press, 2003. – 192 pp.
16. Duncan N., Duncan J. *Doing Landscape Interpretation* // *The SAGE Handbook of Qualitative Geography*. – 2009, – URL: http://kodu.ut.ee/~cect/teoreetilised%20seminarid_2010/maastiku_uurimise%C3%BChma_seminar/Duncan&Duncan.pdf
17. Tran J. *Static Illusions: architectural identity, meaning and history*, – URL: <http://hgsoconference.curtin.edu.au/local/pdf/JTran.pdf>. (Accessed 23.04.2017)
18. Vilaseca S. L. Félix Guattari and urban cultural studies // *Journal of Urban Cultural Studies*, 2014, Vol. 1, №1, P. 137–144.

Фесенко Г. Г., кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры истории и культурологии Харьковского национального университета городского хозяйства имени А. Н. Бекетова (Харьков, Украина), E-mail: Galyna.Fesenko@kname.edu.ua

Геоософские интерпретации городских ландшафтов.

Аннотация. *Анализируется пространственный феномен города в контексте парадигмальных изменений, произошедших в философии модерна и постмодерна. Акцентируется внимание на эпистемологической трансформации концепта «городской ландшафт» в диапазоне объект-субъектных корреляций. Урбан-пространственные решения осмысливаются в фокусе географического знания (культурной и гуманистической географии). Выявлены эвристические возможности геоософии для новой урбанистики.*

Ключевые слова: *геософия, субъект, город, ландшафт, детерриторизация.*

Fesenko G., PhD in philosophical science, docent, Associate Professor of the Department of history and cultural studies of O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, (Kharkiv, Ukraine), E-mail: Galyna.Fesenko@kname.edu.ua

Geosophysical interpretations of urban landscapes.

Abstract. *Nowadays new forms of urban landscape are carried by influence of postmodernism design. Relevant are not so much theoretical development of urban design as their practical implementation. The city also finds itself in various semantic meanings. This requires a broader context than the “space of functional concentration”, namely, the geosophysical. However, there are many research on urban landscape, mainly in the form of natural, historical, social, mental, cultural, historical, etc, and there is a complex object of research for different disciplines. Against this epistemological background, “Urban Landscape” presents an important concept. Moreover, its theoretical and methodological development requires the involvement of specific scientific knowledge and philosophical thinking. The article proposes to analyze urban landscape diversity in the context of epistemology subject-object. The meaning of the creative horizon of the geosophysical interpretation of the urban landscape suggested in the study made it possible to determine the epistemological features of landscape studies: from object-anthropogenic to subject-perceptual. Conducted by the author the philosophical analysis showed: firstly, Neo-urbanites note the need to create geo-situations in which the formation of an urban landscape is possible, both ecological in nature and multifunctional in its social purpose. Secondly, in cultural geography, landscapes are considered as palimpsests, as locations with partially “worn out” and rebuilt forms. Urbanites are looking for more accurate spatial articulation due to the discovery of cultural artifacts. Thirdly, in humanistic geography, the definition of landscapes “repels” from man, its specificity of perception of urban locations. The landscape is formed by a complex interaction of natural, cultural, socio-historical and perceptual characteristics. Geosophysical position on the urban landscape allows to comprehend the demarcated by social and cultural features locations through the concept of deterritorialization-reterritorialization.*

Keywords: *geosophy, subject, urban, landscape, deterritorialization.*

ISSN 2312 4342

**Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара**

**ФІЛОСОФІЯ І
ПОЛІТОЛОГІЯ
В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ**

Науковий журнал

2017

Випуск 1 (16)

Дніпро
2017

СОДЕРЖАНИЕ

ФИЛОСОФИЯ

Быстрякова В. Н., Осадчая А. М., Гула Е. П.	Влияние дизайнерских разработок и концепций на современное развитие человечества	4
Бондарь Т. И.	Софистика в информационных войнах	12
Бортникова О. Г.	Матрица результатов межконфессиональных взаимодействий в контексте формирования политической нации	19
Булыга И. И.	Тенденции развития конфессии Свидетелей Иеговы в Волынском регионе (1940–1980-е годы)	29
Гончаренко Е. С.	Фотография отвратительных визуальных объектов как бренд: деформативность пластической репрезентации	36
Тарасюк Л. С.	Целостность личности и интеграция в современном обществе	43
Сливинская А. Ф.	Концепция когнитивного капитализма и перспективы развития гостеприимства как креативной индустрии	51
Бродецкая Ю. Ю.	Логика рождения опыта единения: власть цельного знания	59
Бузский М. П.	Онтологический статус гуманизма в современном обществе	67
Григорян И. Б.	Проблема универсалий в средневековой армянской философии	74
Полищук А.	Философский анализ культуры как средство создания коллективного действия и конструирования будущего	82
Фесенко Г. Г.	Геософские интерпретации городских ландшафтов	89
Лисовский П. Н.	Феноменальное сознание как сущая потребность современного человека в обществе	98
Ковтун Н.	Конвенциональные и неконвенциональные формы политической активности	104
Доний Н. Е.	Молчание как тактика коммуникации социально де-витализированной личности	111
Долгочуб А. Ю.	Религиозная жизнь в мире с приставкой «пост-»	119
Дениско П. В.	«Чистые» отношения и новые коммуникационные технологии	130
Черниенко Е. В.	Визуальные образы идентичности: мода и стиль	143
Царенок А. В.	Прекрасное в чувственной реальности как предмет византийской эстетики аскетизма	155